Přišlo by Česko o dotace po czexitu?

Ano, všech evropských: zemědělských plateb, fondů pro obce a regiony i Erasmu. Stát by je mohl nahradit, ale s 31 až 78 miliardami ročně méně v rozpočtu.

Strach o dotace je nejkonkrétnější z czexitových obav, protože má adresu: pole za vesnicí, čističku, opravenou školu. Tady je, co přesně by s odchodem skončilo, kolik by to stálo nahradit a jak to dopadlo v jediné zemi, která to zkusila. Kolik Česko z Unie čerpá dnes a proč ta částka klesá, shrnuje otázka Kolik Česko dostává z EU? celkový účet za odchod počítáme v otázce Kolik by stálo vystoupení Česka z EU?

Co by skončilo

Odchodem z Unie přestávají platit její rozpočtová pravidla, a s nimi končí každý program, který z evropského rozpočtu platí něco v Česku. Tři největší:

Společná zemědělská politika. Pro roky 2023 až 2027 má Česko z evropského rozpočtu 5,65 miliardy eur: 4,12 miliardy na přímé platby, které dostává každý hospodařící podnik podle výměry, 1,41 miliardy na rozvoj venkova a zbytek na odvětvové programy. Stát k tomu přidává 2,37 miliardy ze svého. Po odchodu by zůstala jen ta národní část.

Fondy soudržnosti. Dohoda o partnerství na období 2021 až 2027 přiděluje Česku 21,4 miliardy eur na dopravu, vodu, energetiku, školy, výzkum a obce. Pro další období 2028 až 2034 navrhla Komise v červenci 2025 pro Česko 29,4 miliardy eur; návrh je předběžný a bude se o něm ještě vyjednávat, ale ukazuje řád.

Programy. Erasmus+, výzkumný program Horizont Evropa, přeshraniční spolupráce, Evropský sbor solidarity. Menší peníze, ale pro univerzity, vědce a studenty často jediné svého druhu.

Co by stát musel najít

Argument „dotace si zaplatíme sami“ je v principu správný. Stát by přestal odvádět do evropského rozpočtu a mohl by stejné peníze rozdat sám. Problém je v částkách. V roce 2025 Česko odvedlo 68 miliard korun a dostalo zpět 100 miliard, z toho 64 miliard z fondů soudržnosti a 26 miliard ze zemědělské politiky; k tomu přišlo 47 miliard z fondu obnovy. Kdyby chtěl stát držet zemědělce, obce a regiony na stejné úrovni, musel by najít 31 miliard ročně navíc, a s fondem obnovy 78 miliard. V rozpočtu, který se na rok 2027 navrhuje se schodkem 389 miliard, by o ně někdo musel přijít.

A dotace by se měnily i jinak než výší. Evropská pravidla dnes platby zemědělcům chrání před tím, aby se o nich rozhodovalo každý podzim při schvalování rozpočtu, a vážou je na podmínky platné pro celý kontinent. Národní dotace by byly každý rok znovu ve hře.

Kolik na tom visí

Čeští zemědělci na dotacích stojí víc, než se u debat o „dotačním byznysu“ přiznává. Podle šetření FADN za rok 2023 tvořily provozní dotace 9 322 korun na hektar, zatímco čistá přidaná hodnota podniků činila 18 654 korun na hektar; dotace jsou tedy zhruba její polovina. U smíšených farem fyzických osob, tedy typických rodinných hospodářství, dělaly dotace 76,5 % přidané hodnoty a ÚZEI uvádí, že bez nich by tyto podniky nepokryly náklady. Rok 2023 byl pro zemědělce slabý, takže podíl kolísá, ale řád platí: pro menší farmy není dotace příplatek, je to rozdíl mezi provozem a konkurzem.

Podobně u obcí. Pro vesnici s rozpočtem dvaceti milionů je čistička za padesát bez evropského příspěvku na celou generaci nedosažitelná. Právě tyto projekty tvoří většinu z 64 miliard, které loni z fondů soudržnosti přišly.

Britský test

Británie je jediná země, která slib „nahradíme to z vlastního“ musela splnit. Výsledek po pěti letech vypadá takto.

Zemědělcům vláda slíbila zachovat rozpočet pro Anglii ve výši 2,4 miliardy liber ročně a slib do roku 2025 dodržela. Od roku 2026 ale částka klesá na zhruba 2,3 miliardy a nová schémata vyplácejí peníze za péči o krajinu, ne za hektar, takže řada farem dostává méně než v EU.

Regionální fondy nahradil Fond sdílené prosperity. Vláda slíbila, že reálně dorovná evropské strukturální fondy; fond ale najížděl postupně, 400 milionů liber v prvním roce, 700 ve druhém a slíbených 1,5 miliardy až ve třetím. Skotská vláda spočítala, že za tři roky dostala 212 milionů místo zhruba 549 milionů, které by jí přišly z EU, tedy o 60 % méně.

A programy, které Británie opustila, si kupuje zpátky. Do výzkumného programu Horizont se vrátila od roku 2024 a platí za to v průměru 2,43 miliardy eur ročně. Do Erasmu+ se vrací od roku 2027 za přibližně 570 milionů liber za první rok. Rozdíl proti členství je jediný: platí znovu, ale o pravidlech programů už nehlasuje.

Co z toho plyne

Dotace by po czexitu nezmizely ze dne na den, protože by je nejdřív chránilo přechodné období a pak slib vlády. Zmizely by postupně: nejdřív evropská záruka, pak část peněz, nakonec část programů. Británie to předvedla s bohatším rozpočtem a slabší závislostí, než má Česko, a výsledek byl přesto horší než slib.

Pro Česko je lekce prostší, než zní debata o „dotačním byznysu“. Dotace jsou společné peníze rozdělované podle společných pravidel, ze kterých Česko jako chudší člen dvacet let dostává víc, než dává. To se bude měnit s tím, jak bohatne, a je to v pořádku. Odchod by tu změnu neudělal pomaleji ani férověji; udělal by ji naráz a bez náhrady.

Všechny otázky →

ČASTÉ OTÁZKY

Které dotace by vystoupením skončily?
Všechny z rozpočtu EU: přímé platby zemědělcům a podpora venkova ze společné zemědělské politiky, fondy soudržnosti pro dopravu, vodu, školy a obce, a programy jako Erasmus+ nebo Horizont. Z fondů soudržnosti má Česko na roky 2021–2027 přiděleno 21,4 miliardy eur, ze zemědělské politiky na roky 2023–2027 5,6 miliardy.

Nemohl by je platit český stát sám?
Mohl by, ale z vlastní kapsy. Česko odvedlo v roce 2025 do rozpočtu EU 68 miliard korun a dostalo zpět 100, s fondem obnovy 146. Na stejné dotace by po odchodu chybělo 31 až 78 miliard ročně, které by stát musel vzít jinde nebo škrtnout.

Jak moc jsou čeští zemědělci na dotacích závislí?
Hodně. V roce 2023 tvořily provozní dotace podle šetření FADN 9 322 korun na hektar proti čisté přidané hodnotě 18 654 korun, tedy zhruba polovinu. U smíšených farem fyzických osob dělaly dotace 76,5 % přidané hodnoty; bez nich by tyto podniky podle ÚZEI nepokryly náklady.

Jak to po brexitu udělala Británie?
Slíbila dotace nahradit z vlastního rozpočtu. Zemědělský rozpočet pro Anglii držela na 2,4 miliardy liber ročně do roku 2025, od roku 2026 klesá na 2,3. Fond, který nahradil regionální fondy EU, dosáhl slíbené výše až ve třetím roce a Skotsko vyčíslilo výpadek na 60 %.

Co by se stalo s Erasmem a vědeckými granty?
Skončily by s členstvím, a vracely by se draze. Británie se do programu Horizont vrátila od roku 2024 za zhruba 2,43 miliardy eur ročně a do Erasmu+ se vrací od roku 2027 za přibližně 570 milionů liber. Platí tedy znovu, jen bez hlasu o tom, jak se programy nastavují.

ZDROJE

- European Commission: Partnership Agreement with Czechia 2021–2027 (5/2022) – 21,4 mld. € z fondů soudržnosti (EFRR, ESF+, Fond soudržnosti, FST, ENRAF)
- European Commission: Czechia's CAP Strategic Plan at a glance (2022) – 2023–2027: přímé platby 4,12 mld. €, rozvoj venkova 1,41 mld. €, celkem z EU 5,65 mld. €, národní spolufinancování 2,37 mld. €
- European Commission: MFF 2028–2034 – National and Regional Partnership Plans allocations (7/2025) – návrh Komise: Česko 29,4 mld. € v běžných cenách; předběžné
- Ministerstvo financí ČR: Čistá pozice vůči EU dosáhla za rok 2025 (1/2026) – odvody 68,4 mld. Kč, příjmy 99,6 mld. Kč (koheze 63,6, zemědělství 26,4), NGEU 46,8 mld. Kč
- Ministerstvo financí ČR: Rozpočet 2027 – rekordní investice (8/2026) – návrh státního rozpočtu na rok 2027 se schodkem 389 mld. Kč
- ÚZEI: Hospodářské výsledky zemědělských podniků ve FADN CZ za rok 2023 (2025) – provozní dotace 9 322 Kč/ha, čistá přidaná hodnota 18 654 Kč/ha; smíšené farmy fyzických osob: dotace 76,5 % ČPH
- Defra: Inaccurate coverage on our farming budget (1/2024) – zemědělský rozpočet pro Anglii 2,4 mld. liber ročně po celé volební období
- Defra: Spending Review 2025 – a commitment to farming (6/2025) – program pro zemědělství a krajinu 2,32 / 2,27 / 2,25 mld. liber v letech 2026/27–2028/29
- gov.uk: UK Shared Prosperity Fund prospectus (2022) – 400 mil. liber 2022/23, 700 mil. 2023/24, 1,5 mld. 2024/25; slib reálně dorovnat strukturální fondy EU
- Scottish Government: EU replacement funding 60 % shortfall (12/2022) – Skotsko 212 mil. liber za tři roky proti ~549 mil. z fondů EU
- European Commission: United Kingdom joins Horizon Europe programme, IP/23/6327 (12/2023) – přidružení od 1. 1. 2024; britský příspěvek v průměru ~2,43 mld. € ročně
- gov.uk: UK–EU deal unlocks Erasmus+ (12/2025) – návrat do Erasmu+ od roku 2027, příspěvek za rok 2027 přibližně 570 mil. liber